

בבא בתרא קיד

משה שווערד

1. שעורי ר' דוד מסכת בבא בתרא דף קיג עמוד ב

(ג) בטעמא דיכולין לדון בעל כרחם

ונראה דהנה התוס' כאן (ד"ה אורעה) פי' דהא דקאמר אורעה כל הפרשה כולה להיות דין, היינו לענין שעל כרחם של בנים נעשים דיינים - אותם העומדים שם בשעת צואה, ועושין דין ולא מצי האי למימר איני רוצה לדון לפניכם אלא לפני ב"ד הגדול, או לפני ב"ד חשוב שבעירי, אלא ע"כ מקבל אותם בדיינים.

ובטעם הדבר ביאר בחי' הרי"מ (בחו"מ בהוספות לסי' ו') משום דהגוה"כ הוא דהוי כאן כמו נגמר הדין, דהצוואה עצמה הוי כגמר דין שאינו מחוסר שום דבר, והרי אחר גמ"ד אין הבע"ד יכול לומר שרוצה לחזור ולדון לפני ב"ד אחר, ולכן כששלשה ראו הצוואה הרי ראו גמ"ד, וב"ד הרואים גמ"ד יכולים אף הם לכופו אח"כ על זה, ואינו יכול לומר שרוצה לחזור ולדון, דהא הם ב"ד ויודעין שכבר נגמר דינו לחיבו, וא"צ לדון עוד.

2. רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קיג עמוד ב ד"ה ג' שנכנסו

ג' שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין כו' - נראה בעיני דדוקא נקט שנכנסו לבקר הלכך רצו יעידו רצו יהיו דיינים אבל אם נכנסו להעיד שזימנום לשם והביאום לשמוע כדי להעיד הרי הם עדים ואין עד נעשה דין דדמי לנכנסו בלילה דחשיב להו עדים לקמן הואיל ומתחלה לא היו ראויין לדין דלילה לאו תחלת דין הוא וכ"ש הכא דאם באו לשם עדות אין עד נעשה דין ...

3. שערים מצויינים בהלכה

שנים כותבין ואין עושין דין. כתב הסמ"ע (חו"מ סי' רנג סק"א) דכיון דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי, א"כ אפי' אם ציוה בינו לבין עצמו מהני, כשאין א' שמכחיש בדבר. ולפי"ז צ"ל דאפי' אם מיירי הכא בשכיב מרע, הא דנקט שנים היינו משום דרצ"ל דיכולים להיות עדות ולא דיינים, ואין בכלל הכרח מכאן דדוקא שנים ולא בינו לבין עצמו. ובעיקר הענין אם מיירי הכא בשכיב מרע, עי' ברכינו גרשום שכתב, דהכא מיירי בשכיב מרע שחילק נכסיו. וברשב"ם כתב דמיירי במתנת שכיב מרע במקצת. ובתוס' כתבו דלא מיירי במתנת שכיב מרע אלא במתנת בריא. ויש אריכות בענין זה בטור וב"י ודרישה (שם) עי"ש.

4. חדושי הרמב"ן על מסכת בבא בתרא דף קיג/ב

עוד כתב הרב ז"ל דאע"ג דבלילה הוה להו עדים ואין נעשין דיינין למחר, לאו למימרא שאם העידו שנים בפני בית דין בלילה אין עדותן עדות, אלא שאני הכא משום דחשבינן להו כעדים, אבל קבלת עדות בלילה כשרה ודיני עליה ביום, ולא מסתבר דאמרינן במסכת ראש השנה (כ"ה ב') למה לי למיתנא נחקרו העדים וכו' ס"ד תיהוי חקירת עדים כתחלת דין ומקודש מקודש כגמר דין וליקדשיה בלילה מידי דהוה אדיני ממונות דדיני ביום וגומרין בלילה קמ"ל ואימא הכי נמי וכו', משמע מיהא דקבלת עדות כתחלת דין הוא, והיכא דקבלוה ביום

גומרים בלילה, אלא גבי עדות החדש דשויה קרא כדיני נפשות אפילו לגמר דין, הילכך קבולי בלילה נמי אין מקבלין תחלת דין הוא, וכך מצאתי לרב ר' משה הספרדי ז"ל שאין מקבלין עדות בלילה ואין מקיימין שטרות בלילה, ומיהו אף בדין גמור אמרו בירושלמי (סנהדרין פ"ד ה"ה) שאם טעו ודנו בלילה דיניהם דין, וכן כתבו מקצת מחברים, ולדבריהם גבי עדות נמי עדות עדות, ודברי ה"ר שמואל ז"ל אין מראין כן אלא בעדות עדותן כשרה לדעתו, מה שאין כן בשאר דיני ממונות, וגמרא דילן מוכח לי שאף בדיעבד נמי אין דינם דין דאמרינן בפ"ק דסנהדרין (י"א ב') אין מקדשין את החדש אלא ביום ואם קדשו בלילה אינו מקודש וגמר לה מהא מה משפט ביום אף קדוש החדש ביום, ומינה [ל]דנו בלילה וכן קבלו עדות בלילה לא עשו ולא כלום, ופשוט הוא. עוד יש לי ראייה ממה ששינונו (יבמות ק"ד א') חלצה בלילה חליצתה כשרה ור' אליעזר פוסל ומפרש עלה בגמ' דמר סבר חליצה כתחלת דין דמיא ומר סבר כגמר דין דמיא, אלמא תחלת דין בלילה אפילו דיעבד אינו דין, וזה מפורש, הילכך זהו עיקר הטעם לראוהו בלילה שאם באו לדון על אותה ראייה שהיא כקבלת עדות דלילה ופסולה הילכך צריכים עדות אחרת ביום:

5. שו"ע חושן משפט - סימן ה

(א) אסור לדון בשבת וי"ט; ואם עבר ודן, דינו דין:

(ב) ... אין דנין בלילה בתחלת דין, אבל אם התחילו לדון דיני ממונות ביום, גומרינן בלילה. (וי"א דאם עברו ודנו בלילה, דיניהם דין) (רשב"ם):

6. ספר קצות החושן סימן ה ס"ק ב

... ועיין עוד ברא"ש פרק י"ג (ב"ב פ"ח סי' ג) זה לשונו ורשב"ם כתב שאם קבלו עדות בלילה יש לדון על פי אותו קבלה והכא נמי איתא בירושלמי שאם טעו ודנו בלילה דיניהם דין והרמב"ן ז"ל כתב דהגמרא דידן פליגא ... ולכן נראה לעניות דעתי דגוף הדין כדקאי קאי דכשר בדיעבד והוא דכיון דאינו פסול אלא תחלת דין בלילה וגמר דין כשר בלילה ואם כן אם עברו ודנו בלילה נהי דפסול היה תחלת דין דהיינו המשא ומתן מכל מקום גמר הדין דהיינו מה שאמרו איש פלוני אתה חייב זה הוא בכשרות מן התורה דהא גמר הדין כשר בלילה ואם כן כי עברו ודנו בלילה כשר הדין בדיעבד דהא הפסק הדין שאמרו כשר הוא בלילה אלא שהיה המשא ומתן בפסול שהוא תחלת הדין ולא מיפסל מחמת זה הגמר דין....

7. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קיד עמוד א

[א] לא שנו אלא ביום אבל בלילה אפי' שלשה כותבים - מבאר הרשב"ם שמעו ביום א"צ להעיד שלא תהא שמיעה גדולה מראיה. מקשים החי' הרי"ם [חו"מ סימן ז' סע' ה] והקו"ש [אות שכת] ב"ד שראו המעשה בלילה למה אין הב"ד פוסק ביום ע"פ ידיעתם, ולמה לא נאמר לא תהא שמיעה גדולה מידיעה.

וכעין זה מקשים הנה"מ [סימן טו - ב] והאמרי בינה [הל' דיינים סימן יד ד"ה ודע] לפי מש"כ הרמב"ם [סנה' כד - א] יש לדיין לדון בדיני ממונות ע"פ דברים שדעתו נוטה עליהם שהם אמת אף על פי שאין שם ראייה ברורה, וא"צ לומר שאם היה יודע בודאי שהדבר הוא כן שהוא דן כפי מה שיודע, ומקשה הנה"מ דא"כ למה אין עד שראה המעשה נעשה דיין, ולמה לא ידון ע"פ ידיעתו.

א. בשו"ר' שמואל [אות כ] מתרץ דשאני ידיעה שבה כל אחד יודע לעצמו ואין כאן צירוף של ג' דיינים לדון על סמך אותה ידיעה משא"כ שמיעה או ראייה שנעשית במעמד שלשתם מצטרפת לדון בג' דיינים. אבל מקשה על הרשב"א [ב"ק דף צ ב] שכתב שאף יחיד מומחה אינו יכול לפסוק ע"פ ידיעתו, וכאן שהוא יחיד לא שייך החסרון שאין צירוף של דיינים.

ב. החזו"א [אה"ע סימן קא - ל] תירץ [וכע"ז כתב בבד קודש ח"ד סימן מח] מה שהתורה אמרה שעדים נאמנים אינו בגלל שמחמת עדותם יש לב"ד ידיעה מה היה המעשה, אלא כיון שבאו לפני ב"ד עדים שמתברר ידיעתם לפני אחרים שיכולים להכחישם ולהזימם, [ויראים לשקר משום שכל העולם שומע עדותם ויכולים להכחישם]. לכן נתנה להם התורה נאמנות. וגם היכא שב"ד ראו המעשה, היה לפנייהם מעשה שכל העולם יכלו לראותו ודנים על סמך המעשה, ויש אפשרות לאנשים אחרים להכחיש או להזימם המעשה. ואם הב"ד ראו בלילה ואז אינם ב"ד, א"כ למחרת יש להם רק ידיעה וזה דבר פנימי בלב ולא דבר חיצוני שהכל יכולים לראותו לכן א"א לפסוק ע"פ ידיעה....

ה. באבי עזרי [מהדו"ג הל' סנה' ג - ו] מתרץ שאין ב"ד יכול לפסוק ע"פ ידיעתם משום שאינם ב"ד, דמה שעושה אותם לב"ד אינו הפסק דין אלא שמיעת הטענות והעדות כמש"כ ועמדו שני האנשים לפני ה', ע"י שני האנשים שהם העדים הוי לפני ה' שהם הדיינים. ואם הב"ד ראו ביום אז עצם המעשה שרואים משווי אותם לב"ד [כיון שאז הם יכולים להיות ב"ד ולא תהא שמיעה גדולה מראיה], אבל אם ראו בלילה, אז בלילה אינם ב"ד וביום לא בא לפניהם דבר שיעשה אותם לב"ד.

8. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קיד עמוד א

ב [רד"ה אפי' וכו' ולמחר אין עד הרואה בדבר נעשה דיין ע"פ עדות עצמו אלא א"כ יעיד אחר בפניו - משמע מהרשב"ם שעד שראה עדות אף שהתכוון להעיד אינו נפסל להיות דיין אם עדים אחרים יעידו לפניו, וקשה דזה סותר את דברי הרשב"ם [לעיל קיג ב] שכתב שעד שהתכוון להעיד שוב אינו נעשה דיין. והרגיש בזה המהרש"א [קיג ב] וביאר שכאן מיירי הרשב"ם שראו בלילה ובכה"ג עד הרואה כשר אם אחרים יעידו בפניו, ולעיל מיירי בראו ביום ואז אם התכוון להעיד פסול אף אם אחר יעיד בפניו. והרשב"א כתב שמה שכתב הרשב"ם שפסול אף אם אחרים יעידו לפניו, מיירי דוקא עד שהזמינו אותו לראות כדי להעיד, אבל עד שראה מעצמו אף שהתכוון להעיד, יכולים אחרים להעיד לפניו, וע"ש ברשב"א שמעיר שיש סתירה ברשב"ם.

9. רשב"ם בבא בתרא דף קיד/א

ואין עד נעשה דיין - המעיד על הדבר אין נעשה עוד דיין באותו דבר וגם אם ראה את הדבר ונעשה עד אין נעשה עליה עוד דיין בעדות עצמו אלא אם כן מעידין אחרים בפניו ונראה בעיני דגזירת הכתוב היא דכתיב ועמדו שני האנשים וגו' בעדים הכתוב מדבר (שבועות דף ל) לפני ה' היינו לפני הדיינים אשמועינן קרא דצריך להעיד שנים לפני הדיינים אבל העדים אינם חוזרין ויושבין ודנין:

10. שערים מצויינים בהלכה

דף קיד. ואין עד נעשה דיין. ע"י ברשב"ם. והתוס' הביאו דבריו במס' ב"ק (צ: ד"ה כגון) ביותר ביאור, דגזירת הכתוב היא דאין עד נעשה דיין, דכתיב (שופטים יט-יז) "ועמדו שני האנשים... לפני ה'", ואמרי' במס' שבועות (ל). דשני האנשים היינו עדים, לפני ה' היינו דיינים, ומשמע שיעמדו העדים לפני הדיינים, ולא שיהיו העדים בעצמן יושבין ודנין. ויש להעיר דבמס' שבועות לא נמצא הדרשה דלפני ה' היינו דיינים, רק הדרשה דשני האנשים היינו עדים. ועוד יש להעיר דמשמע כהרשב"ם דגזירת הכתוב היא, משמע דאפי' בדיעבד צריכים שיעמדו, אבל בשו"ע (חומ"מ סי' כח ס"ה) פסק, דצריכים העדים לכתחלה להעיד מעומד. ועי"ש בכאר הגולה ובביאור הגר"א המקור לזה. כתבו התוס' (ד"ה ואין) דדוקא בדאורייתא אין עד נעשה דיין, אבל בדרבנן נעשה דיין. והביאור בזה כתב בשטמ"ק במס' כתובות (כא: ד"ה נראה) דבדרבנן לא קאי הקרא "ועמדו שני האנשים".

ובנמוקי יוסף תמה על פרשב"ם, דאם כדבריו לא יגמרו שום דין אלא בעדים ממש, ולא בהודאת בעל דבר. ובטורי אבן במס' ר"ה (אבני שוהם כה:): הקשה על הרשב"ם, דאם כדבריו אפי' ראו ביום אמאי נעשו דיינים עפ"י ראיתם, משום לא תהא שמיעה גדולה מראיה, הא בעינן "ועמדו שני האנשים", והא ליכא, דהא הן עצמן דיינים ועדים. ובקצה"ח (סי' ז סק"ד) הקשה, דאם כבר הגיד את עדותו לפני ב"ד אחר, וקיים כבר מצות "ועמדו שני האנשים", למה לא יהא דיין אח"כ, דכבר העידו בפני ג' כו', ולכן נ"ל טעם התוס' דהוה עדות שאי אתה יכול להזימה.

11. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קיד עמוד א

ד] ואין עד נעשה דיין - א. הראשונים ביארו ד' טעמים למה אין עד נעשה דיין.
א. הרשב"ם מבאר שילפינן מקרא ועמדו שני האנשים [עדים] לפני ה' [הדיינים].
ב. התוס' כתבו י"מ משום שהוי עדות שאי אתה יכול להזימה.
ג. התוס' [ב"ק צ ב] והרמב"ן והר"ן בסוגין כתבו שילפינן מהא דתני בברייתא והיה ביום הנחילו את בניו ביום אתה מפיל נחלות ולא בלילה, כלומר ביום שיכולים לדון מהני הנחלתו של החולה, אבל בלילה לא מהני הנחלתו, כיון שהנכנסים אינם יכולים להיות דיינים אלא עדים, ואין עד נעשה דיין, וא"כ לא חלה הנחלת החולה עד שתבוא עדות לפני ב"ד.
ונראה דשאר הראשונים מיאנו בפירוש זה, משום שנהי דאפשר למילף מקרא שאם נכנסו בלילה אכתי בעי עדות בפני ב"ד, מ"מ מנ"ל למילף מכאן שהעדים שהעידו, אינם יכולים אח"כ להיות דיינים.
ד. הרמב"ן מבאר עוד טעם ע"פ הגמ' [סנה' לג ב] שילפינן מהפסוק ועד לא יענה, אפ' לזכות, שאין לעד ללמד זכות או חובה, ואף שהפסוק מיירי בדיני נפשות ה"ה בדיני ממונות, ולכן אין עד יכול להיות דיין כיון שאסור לו ללמד זכות או חובה. והרמב"ם [עדות ה - ח] חולק וסובר שדוקא בדיני נפשות אין לעד ללמד זכות או חובה, אבל בדיני ממונות יכולים ללמד זכות או חובה.
ב. אפשר לחקור האם הדין של אין עד נעשה דיין הוי דין בהלכות עדים או שהוי ג"כ דין בהלכות דיינים. ולפי הטעם שהוי עדות שא"א להזימה הוי דין בהלכות עדים, [מיהו בבד קדש ח"ד סימן מז הביא מהתזו"א שדין ראוי להזמה הוי דין גם בהלכות ב"ד, שהדיין צריך שיהיה ראוי להיות דיין להזמה בעדות זו שדן על פיה], ולפי הרשב"ם שיליף מקרא י"ל שהוי ג"כ פסול בהלכות דיינים. ולפי הרמב"ן הוי דין בהלכות עדים.

12. חדושי הרשב"א על מסכת בבא בתרא דף קיד/א

קנין עד מתי הוא חוזר. יש מי שפירש דוקא בקנין מתנת שכיב מרע במקצת, ומשום דשכיב מרע עשוי לימלך ולחזור בו פעמים במקצת פעמים בכל, הא בקנין דבריא אין לו. ודבר הלמד מענינו הוא, שהביאו בשמועה זו דמתנות של נחלות. ויש אומרים דקנין סתם אמרו, לא שנא דשכיב מרע ולא שנא דבריא, ומשום דקאמר רב יוסף כותיה דידי מסתברא דאמר רב יהודה (ד) אמר רב שלשה שנכנסו לבקר את החולה, משום הכי הביאוהו כאן, וזה עיקר. ורת"ם ז"ל אמר דהוא הדין לכל שאר הקנאות כחזקה ומשיכה. ואינו מחזור, שהרי אמרו (לעיל פו, ב) כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון [קנה], וסתמא דמילתא בעסוקין באותו ענין הוא, וכן כשהיתה מדה של לוקח ויש בה שנתות ראשון ראשון קנה. אלא בקנין סודר בלחוד אמרו ואפי' קנין של בריא, וכן דעת הר"ם בן ז"ל:

13. הרא"ש על בבא בתרא פרק שמיני - סימן ה

איתמר קנין עד אימתי חוזר רבה אמר כל זמן שיושבין ורב יוסף אמר כל זמן שעסוקים באותו ענין ודוקא בקנין הוא שנתנו חכמים זמן לחזרה כי כן דרך לקיים כל דבר פתאום מקיימין אותה בקנין סודר שלא יחזרו בהן לכך נתנו לו שעה להתבוננות אבל בכל שאר קנינין הגבחה ומשיכה ומסירה כסף שטר וחזקה אין בהם חזרה אחר כדי דבור [דף קיד ע"ב] והלכה כוותיה דרב יוסף בשדה ענין ומחצה ובכל שאר דוכתי הלכתא כרבה כדפרישית בפלוגתא דרבה ורב יוסף דשומר אבידה:

14. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קיד עמוד א

יא] איתמר קנין עד אימתי חוזר רבה אמר כל זמן שיושבים רב יוסף אמר כל זמן שעסוקים באותו ענין - כתבו הראשונים [ר' יונה, רא"ש, רמב"ן ונ"י] שזהו דוקא בקנין סודר, אבל בשאר קנינים יכולים לחזור רק בתוך כדי דבור, וכן פוסק השו"ע [סימן קצה - ז].
הרמב"ן והר"ן מביאים שיטת ר"ת בספר הישר שכתב שבכל הקנינים יכול לחזור כל זמן שעסוקים באותו ענין. וסברת ר"ת י"ל שכל זמן שעסוקים באותו ענין חשיב כתוך כדי דבור [כמש"כ התוס' כתו' לג. ד"ה וניתר]. וסברת שאר הראשונים מבואר בראשונים שדוקא בקנין סודר כיון שלא החזיק בגוף המקת, ולא נתן דמים, לא גמר דעתו, ונתנו לו חכמים שהות בדבר שתתישב דעתו ותגמר בהסכמתו. וכן כתב הרשב"ם

שאיכא אומדנא שאכתי לא גמר בדעתו לקנות. ומלשון הרשב"ם מבואר שהוי אומדנא, ומלשון ר' יונה משמע שהוי תקנת חכמים כדי שיוכל להתבונן ולגמור בדעתו.
הרא"ש כתב כיון שדרך לקיים כל דבר פתאום ע"י קנין סודר לכך נתנו שעה להתבוננות, משא"כ בשאר קנינים שאין נעשים פתאום. ומשמע מלשון הרא"ש שהוי תקנת חכמים.

15. חדושי הרמב"ן על מסכת בבא בתרא דף קיד/א

ליחוש דילמא הדר ביה. יש מפרשים ליחוש שמא אחר כך חזר בו, וקשיא לן אי הכי גבי מתנת שכיב מרע דכתבינן ומגו מרעיה אתפטר לבית עלמיה היכי דיינינן בה ליחוש דילמא הדר ביה, וכל שכן דקשיא בההיא דאמר רבה (קנ"ג ב') הרי מת וקברו מוכיח עליו, ויש מפרשים ליחוש דילמא הדר ביה ואטרוחי בי דינא היכי מטרחינן ודילמא אכתי הדר ביה כלומר בתר דינא הדר ביה בפנינו והיכי דיינינן בה לאלתר ומטרחינן דייני, גם זה אינו נכון, ונראה שהרב ר' שמואל ז"ל מפרש דילמא אחר הדין יחזור בו וכיון שיוכל לחזור בו אין דינם דין אע"פ שלא חזר בו, ויפה כיון:

16. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קיד עמוד ב

א] אלא מאי אית לך למימר דיסליקו מענינא לענינא - הקה"ח [סימן רנג - ב] מקשה למה הרמב"ם והשו"ע השמיט הדין שאין לב"ד לעשות דין עד דסליקו מענינא לענינא.
א. הקה"ח מתרץ שהרמב"ם והשו"ע מפרשים כמו תוס' דקושית הגמ' משום אטרוחי ב"ד, וס"ל דאינו אלא עצה לדיינים שלא יטרחו בחינם, ואם ירצו יכולים לדון.
ב. הפני שלמה מתרץ ע"פ הבעה"מ שמבאר כוונת הגמ' בשלמא לרב יוסף כיון שהדין יכול להתקיים כשיסלקו לדבר אחר בלי שיעמדו, א"כ מההתחלה כשמסר דבריו נעשו דיינים ואיכא ישיבת ב"ד, ואם לא חזר בו הוי דין למפרע, אבל לרבה כיון שבאותה ישיבה הדין יכול להתבטל, ליכא תורת ב"ד עליהם אלא תורת עדים [כמו ראו בלילה] ומש"ה אינם יכולים לדון.

17. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קיד עמוד ב

ב] תד"ה והלכתא וכו' ומכאן אין להוכיח דהלכתא כרבה לגבי רב יוסף בכלי גמרא וכו' אבל יש ראייה מפרק מי שאחזו וכו' - התוס' בב"מ [כט]. הביאו תשובת רב צמח [גאון] שכתב שדוקא במילי דב"ב קאמרינן הלכתא כוותיה דרב יוסף בשדה ענין ומחצה [ובשאר מחלוקות הלכה כרבה], אבל בשאר מסכתות אין בזה כלל, ואפשר שאין הלכה כרבה. התוס' חולקים וס"ל שבכל דוכתי הלכה כרבה.

18. נמוקי יוסף על הרי"ף בבא בתרא דף נג/א

ופסק תלמודא הלכתא כרב יוסף לגבי רבה בשדה קנין ומחצה שדה הוא בפ"ק [דף יב ע"ב] גבי ההוא גברא דזבן ארעא אמצרא דבי נשא. כלומר אצל קרקע אביו ואותו קרקע של אביו היה חצי כור עדית וכשבא לחלוק עם אחיו בית כור זבורית וחצי בית כור זה היה מניח לו הבית כור בעבור חצי כור זה שהיה במצר שלו ואמר רבה כגון זה ודאי כופין אותו על מדת סדום דזה נהנה וזה אינו חסר דהא שוה זה כזה ורב יוסף פליג ואמר דחסרון יש בדבר כיון דאינם ממש שוין מענין אחד דזמנין שיהיה השנה שחונה או גשומה וילקו כל זיבורית שבעולם וזו שהיא עדית לא תלקה כלל. קנין הא דהכא. מחצה דאמרי' פרק מי שמת (דף קמג). ההוא דא"ל לדביתהו נכסי לך ולבניך אמר רב יוסף קנה פלגא דכתיב והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו:
ויש מרבוותא דפסקי דדוקא בהאי מסכת הוא דפסקינן כרבה לגבי רב יוסף בר מהני תלת דנינהו בהאי מס' אבל בשאר מסכתין קי"ל כרב יוסף בהרבה מקומות ואיכא דמפרשי דבכ"מ הלכה כרבה בר מאותן מקומות שמוכיח להדיא כוותיה דרב יוסף כמו בשומר אבדה דקי"ל כרב יוסף דאמר שומר שכר הוי כדאמרינן בנדריים [דף לג ע"ב] הא איכא משום פרוטה דרב יוסף משמע דהלכתא היא:

19. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קיד עמוד ב

ג] בא"ד - ובההיא דריש הכונס דפליגי רבה ורב יוסף בשומר אבידה אומר ר"י דהלכה כרבה דהוי שומר חינם ולא כמו שפוסקין כרב יוסף - התוס' [ב"מ כט. ב"ק נו ב] הביאו הר"ח ובה"ג שפסקו כרב יוסף [והביאו ראייה

מגמ' נדרים לג א). הר"י פוסק כרבה, משום שיש כלל [בכל הש"ס] הלכתא כרבה חוץ משדה ענין ומחצה שהלכתא כרב יוסף, [וראית הר"ח מנדרים דוחים התוס' בב"מ].
הקרוב נתנאל [גיטין עד: אות ו] כתב שהרי"ף שפוסק [בב"מ כט א] בשומר אבידה כרב יוסף, ס"ל שהכלל נאמר רק במסכת ב"ב. אבל הריטב"א והר"ן אצלנו ובב"ק [נו: ד"ה מה] מבארים לפי הרי"ף שהלכה כרבה בכל הש"ס, והא דפסק הרי"ף כרב יוסף בשומר אבידה, זה באופן יוצא מהכלל, אבל בדרך כלל הלכה כרבה.

20. תלמוד בבלי מסכת הוריות דף יד/א

אמר ר"מ לא אמר אמר רבי יוחנן פליגו בה רבן שמעון בן גמליאל ורבנן חד אמר סיני עדיף וחד אמר עוקר הרים עדיף רב יוסף סיני רבה עוקר הרים שלחו לתמן איזה מהם קודם שלחו להו סיני עדיף דאמר מר הכל צריכין למרי חטיא ואפילו הכי לא קביל רב יוסף עליה מלך רבה עשרין ותרתין שנין והדר מלך רב יוסף וכל שני דמלך רבה רב יוסף אפילו אומנא לביתה לא חליף ...

21. שו"ת מהרי"ק סימן קסט

ואשר הרבית להביא ראיות דפילפול הוא דבר חשוב ודאי פשיטא שכן הוא אמנם הבקיאות הוא דבר חשוב מאוד כדמוכח בסוף הוריות (דף יד) כאשר הבאת בכתבך ומה שדחית לומר דהתם מייירי להיות מנהיג ודבר ובקי בשמועות ודינים להנהיג הקהל דחייה היא זו דסוף סוף היה לו למימר דעוקר הרים עדיף כדי שידע לדון דין אמת בהנהגת הקהל דהא על כרחך מודה אתה שהיה צריך לשמועות ודינים. ... ועוד שהרי ריצב"א פסק כרב יוסף נגד רבה מכח ההיא דשילהי הוריות (דף יד) דשלחו מתם סיני עדיף ואפילו רבי יצחק בעל התוס' לא פסק כרבה אלא מכח ההיא דמי שאחזו (דף עד בד"ה הא ק"ל וע"ש) מההיא דהלכתא כוותיה דרב יוסף בשדה ענין ומחצה גם מההיא דפרק מי שמת (דף קמה) יש יותר ראי' לו' דעיקר הרבנות תלוי בבקיא' מלומר שהוא תלוי בפלפול דקתני בריש' עתיר נכסין עתיר פומבי זה בעל אגדו' והדר קתני עתי' סלעי' עתיר תקוע זה בעל פלפול דעדיף מבעל אגדות והדר עתיר משה עתיר כמוס זה בעל שמועות משמע דבעל שמועות עדיף מבעל פלפול לפי הסדר שהתחיל וכן מסיים שם הכל צריכין למרי חטיא כדאומר בסוף הוריות (דף יד) ומ"מ מן הברייתא אין להביא ראי' דאיכא למימר דאתי' כמ"ד סיני עדיף דפלוגתא דתנאי היא בסוף הוריות

22. שו"ע חושן משפט - סימן קצה

(ו) אף על פי שנגמר הדבר בקנין סודר, כל אחד משניהם יכול לחזור בו כל זמן שעוסקים באותו ענין. ואם הפסיקו הענין, אין אחד מהם יכול לחזור בו: (ז) בשאר דרכי הקנייה אין שום אחד מהם יכול לחזור בו לאחר כדי דיבור: (ח) יש מי שכתב שאם פירש בשעת קנין סודר: בלא חזרה, או שכתבו שטר, או שקבלו דינים לפשרה בקנין, אף על פי שעוסקים באותו ענין אינם יכולים לחזור בהם אחר כדי דיבור:

23. שעורי ר' דוד מסכת בבא בתרא דף קיד עמוד ב

(רפב) בטעמא דאין הבן יורש את אמו בקבר

רשב"ם ד"ה אף האשה את בנה וכו', וסברא הוא דכיון שמת בנה מקמי דידה, פקע לו כחו בירושת אמו וכו'.

וצ"ע בסברא זו, הרי כל יורש שמת פקע כוחו בירושה, ואפ"ה יש דין שיורש ע"י משמוש, ומ"ט כאן לא נימא כן דאפי' שפקע כחו, מ"מ מדין משמוש יירש.

ואי נימא דהסברא הוא שאינו יורש ע"י משמוש אא"כ הם מאותה משפחה, והכא החי שבא לירש אינו ממשפחת המוריש, א"כ אמאי כתב דהסברא משום דפקע כחו בירושת אמו, הול"ל משום דהיורש אינו ממשפחה זו כלל. ובאמת ברמ"ה כתב כן, דהטעם שאין האחין מן האב יורשים הבן בקבר, משום דאין להם קורבה לאמו, ואף על גב דקורבא דבן לגבי אמו מידי דלית ליה הפסק הוא ע"ש. והיינו כמ"ש, דהחסרון משום דהיורש אינו ממשפחתה, ועכ"פ בדברי הרשב"ם צ"ע כנ"ל.

ואולי כונת הרשב"ם דדין ירושת בן את אמו אינו מדין משפחה, רק מדין ירושת בן וכמש"ל, ולכן כשמת ואין לו זרע, פקע כח ירושתו מדין בן, ושוב ממילא אין יכול להוריש ע"י משמוש. דזוקא בירושת משפחה, שייך דין משמוש, אבל בבן, שאינו יורש מדין משפחה, לא שייך משמוש, דבמיתתו פקע כחו לגמרי בירושת אמו. [ועי' עוד לעיל (ס"ק מ"ב) מש"כ בזה].

וכן י"ל בהמשך דברי הרשב"ם, שכתב ומיהו להכי איצטריך לאשמעינן דלא ירית כשהוא בקבר את אמו, דסד"א לא תסוב תרי זימני כתיב, ותרוייהו בסבת הבן וכו'. והיינו כמ"ש דס"ד דקראי דירושת אמו בא לומר דאפי' באופן שמת קודם, ג"כ יירש בקבר להוריש ע"י משמוש, ככל שאר יורשים, ובזה אשמועינן דרק מדין בן יש לו דין לירש את אמו, ולא מדין משפחה כשאר יורשים. וממילא כשמת פקע כחו שיש לו בירושת אמו, ואינו יורש כלל. אלא דא"כ צ"ב למה גבי בעל איצטריך למילף לעיל מקרא דפנחס שאינו יורש את אשתו בקבר, תיפו"ל משום הך סברא דפקע כחו כמו גבי בן, [דהא ירושת בעל נמי לא הוי מדין משפחה]. ואפשר דבאמת כל מה דאנו מחלקים ירושת בן משאר יורשים, היינו רק אחר שיש לנו לימוד מקרא גבי בעל שאינו יורש ע"י משמוש, לכן אמרינן דאף בירושת בן את אמו נמי כן, אבל בלא קרא לא הוי ידעינן מסברא לחלק בין ירושה זו לשאר ירושות.

24. שעורי ר' דוד מסכת בבא בתרא דף קיד עמוד ב

רפז) בטעמא דאין הבעל יורש קרובי אשתו שם בא"ד דמה שפירש ריב"ם דלכך פשיטא ליה בבעל משום דשאירות פקע לה ע"י מיתה וכו', ואור"י דהיינו טעמא וכו'.

ובקובץ - שיעורים (אות של"ז) הקשה, דא"כ למה אמר בגמ' דטעמא דאין הבעל יורש את קרובי אשתו [אחר שמתה] משום דהו"ל ראוי, תיפו"ל דכיון שמתה פקע ליה שאירות, וממילא אין האשה יורשת בקבר להוריש לבעל, ומה איצטריך לטעמא דראוי.

ותירץ בקו"ש דשפיר בעינן לשני הטעמים, דאי לאו חסרון דראוי היה מקום לומר שיירש הבעל קרובי אשתו, משום דכשמתה האשה הרי ירש ממנה כל נכסיה, וגם את זכות ירושתה לירש בנכסי קרוביה, ונמצא דאח"כ כשמתו קרוביה הרי הוא יורש ישר מהם, ואינו צריך לעבור כלל דרך האשה ע"י משמוש, ולכן איצטריך לטעמא דראוי שאינו יכול לירש זכות ירושתה בנכסי קרוביה, דבזה אינה מוחזקת אלא ראוי הוא.

וכן בעינן לטעם דפקע ליה שאירות, דאל"כ הרי י"ל דאה"נ אינו יכול לירש ישר מקרוביה משום דהו"ל ראוי, מ"מ נימא דהיא תירש אותם בקבר, ועי"ז תהא ממש מוחזקת בנכסים, ואינו ראוי, ושוב יירש ממנה הבעל (דכ"כ הרמב"ן דמה שיוירש בקבר הו"ל מוחזק ולא ראוי ע"ש), ולכן שפיר איצטריך לטעמא דפקע ליה שאירות אחר מיתה ואינו יכול לירש ממנה כלל ע"י משמוש.

וכתב דלפי"ז נמצא דבמשמוש איכא ב' ענינים; א', שהמת יורש בקבר ומוריש ליורשיו, ב', שיוירש מהמת זכות לירש בנכסי קרוביו, ותרוייהו ליתנהו הכא וכמש"נ.

רפז) אי ע"י משמוש חשיב מוחזק, או ראוי אולם בחי' הגר"ח (פ"ה מהל' נחלות ה"ח, הובא לעיל סימן צ') מבואר דע"י משמוש נמי לא חשיב מוחזק, אלא ראוי....

25. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קיד עמוד ב

טו] אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה בר"ש דבר תורה האב יורש את בנו ואשה יורשת את בנה - האו"ש [נחלות א - ח הובא בש"ר' שמואל אות כט] מחדש שלפי ר' יהודה בר"ש שסובר האם יורשת בנה, ה"מ כשהאם בחיים, אבל אם האם מתה, אינה יורשת בקבר כדי להעביר ליורשיה, דאין בירושת האם דין משמוש וכמו בבעל דליכא דין משמוש כמש"כ התוס'. ומדברי התורא"ש מוכח שהאם יורשת בקבר להנחיל ליורשיה.

26. תוספות מסכת בבא בתרא דף קיד עמוד ב ד"ה אף מטה

אף מטה האם האשה יורשת את בנה - הקשה ר"י א"כ ע"י איש נמי מסבת נחלה ממטה למטה שאם ישא משבט אחר וימות ויירשנו בנו ואח"כ ימות הבן ותירשנו אמו שהיא משבט אחר ואמאי אזהר רחמנא לאשה מוכל בת ירושת נחלה טפי מלאיש ועוד דאם כשאין האב האשה יורשת א"כ לא תהיה נחלה ממשמשת לקרובי האב ולקמן מקרא נפקא לן משמוש נחלה ואם שניהן יורשין יחד את הבן הא משפחת אם אינה קרויה משפחה ונראה לרבינו תם ולר"י דבגירות קאמר דיורשת את בנה ונפקא מינה שלא יהיו נכסיו הפקר.

1. דף על הדף מסכת בבא בתרא דף קיד עמוד א

בגמ': ואין עד נעשה דיין.

על הפסוק (שמות ב, יב) 'ויפן כה וכה וירא כי אין איש' פירש רש"י: 'ראה מה עשה לו בבית ומה עשה לו בשדה'. דהיינו שבבית בא על אשת איש, ובשדה הכה איש עברי. והקשה במשכיל לדוד (שם), למה הוצרך לראות גם מה שעשה בבית וגם מה שעשה בשדה, הלא די להרגו בגלל מה שעשה בבית, דבן נח מצווה על גילוי עריות ואזהרתן זו היא מיתתן. ותירץ, דמכל מקום צריך לדון גם בן נח בבית דין, וצריך לפחות עד אחד שיעיד על מעשיו, וכיון שמשנה רבנו הוא זה שראה המעשה, אינו יכול להעיד כי אנו פוסקים שאין עד נעשה דיין, ולכן הוצרך לראות גם מה שעשה לו בשדה, דמשום כך יש לו דין רודף, ודמו מסור ביד כל אדם הרואהו. אמנם בזה לבד לא די, כי עדיין אם יכול להצילו באחד מאיבריו אין יכול להרגו, אך כיון שראה גם מה שעשה בבית יכל להרגו.

בערוך לנר (סנהדרין ע, א) הקשה, למאן דאמר שחם רבע את נח, למה נח הסתפק בקללה בלבד ולא הרגו כדין בא על הזכר, שבן נח נהרג עליו בעד אחד ובדיין אחד ואפילו קרוב. ברם, לפי דרכו של המשכיל לדוד יש לומר, דכיון שאף בדיני בן נח אין עד נעשה דיין, לפיכך לא יכל נח לדון על פי עדותו ולהרגו.

המפרשים נתקשו, דמאחר שאין עד נעשה דיין, כיצד הקדוש ברוך הוא כביכול דן על פי מה שראה בעצמו. ובייטב פנים (דרוש לשבת תשובה) תירץ, דכל הטעם דאין עד נעשה דיין היינו משום שהרואה כמו עיניו את המעשה אינו יכול להפך בזכותו, אבל הקדוש ברוך הוא צדיק וישר, ואף כשרואה את מעשה העבירה אומר, אני גרמתי לו שבראתי יצר הרע כפי שאמרו חז"ל, ולפיכך כיון שיהפך בזכותו יכול אף הוא בעצמו להיות דיין.

ובמדרש שמואל (אבות ד, כח) תירץ, דדוקא בדיני בשר ודם אין עד נעשה דיין, דשייך אצלם טעות בדין, אבל אצל הקדוש ברוך הוא לא שייך כלל, כי הוא הבעל דין והוא המצוה כל הדינים כולם, וכיון שהוא בעל הדין ורצונו הפשוט הוא הדין האמתי אם כן ראוי שהוא יהיה העד והדיין.

2. ב"ד של מעלה אינו מוגבל בהל' דיינים

במש' (אבות ד: כב) תנן:

הוא היה אומר הילודים למות והמתים להחיות והחיים לידון לידע להודיע ולהודע שהוא אל הוא היוצר הוא הבורא הוא המבין הוא הדיין הוא עד הוא בעל דין והוא עתיד לדון ברוך הוא שאין לפניו לא עולה ולא שכיחה ולא משוא פנים ולא מקח שוחד שהכל שלו ודע שהכל לפי החשבון ואל יבטיחך יצרך שהשאל בית מנוס לך שעל כרחק אתה נוצר ועל כרחק אתה נולד ועל כרחק אתה חי ועל כרחק אתה מת ועל כרחק אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

ר"ל, שבב"ד של מעלה, הקב"ה הוא הדיין העד והבעל דין. והקב"ה דן אמת לאמיתו (אין לו עולה, ולא שכיחה, ואינו נושא פנים ואינו מקבל שחד). כל דברים אלו, הדברים המאוסים בב"ד של בשר ודם, אינם נכנסים לדין של ב"ד של מעלה שכל הדין הוא אמת לאמיתו.

ויש להקשות, שבדיני ב"ד יש כלל של "אין עד נעשה דיין". וא"כ איך הקב"ה יכול להיות הדיין אם הוא גם העד. ועיין במדרש שמואל (שם) שהקשה על מה שנקט בתחילת המשנה דיין ואח"כ עד ואח"כ בעל דין, היה צריך הסדר להיות בעל דין, עד, דיין. ותירץ שמה שכתוב בעל דין, אינו בא להשמיענו שהקב"ה הוא התובע אותנו לדין. אלא בא לתרץ איך הקב"ה נעשה דיין, הרי אין עד נעשה דיין. והתירוץ הוא שהקב"ה הוא הבעל דין. לא שהוא בעל דין עם אותו הנידון. אלא הקב"ה הוא הבעל דין על כל התורה. וכיון שהקב"ה הוא הבעלים על התורה, הרי אינו צריך לדון ע"פ דיני התורה. ולכן, משמיעה לנו המשנה שהקב"ה הוא הדיין והעד והוא משום שהוא הבעל דין על כל התורה, ואינו צריך להשיגח בשום דיני תורה בדין ב"ד של מעלה, ובפרט בדין של אין עד נעשה דיין.

ועפ"ז יש הסבר נוסף בדברי הרמב"ם שכתב שמי שעוונותיו מרובים על זכויותיו מיד הוא מת. וכבר הקשינו, היכן מצינו חיוב מיתה כזה. וע"פ דברינו י"ל שמכיון שהקב"ה הוא הבעל דין על כל התורה, הרי אינו צריך לדון ע"פ דיני תורה, והרשות בידו להוסיף חיובי מיתה נוספים על מה שכתוב בתורה.

3. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קיד עמוד א

[ו] תד"ה אבל וכו' ומה שפירש הקונ' דוקא שנכנסו לבקר אבל הזמינום להעיד שוב אין יכולין לדון וכו' ומיהו אין נראה פירושו וכו' - א. שיטת הרשב"ם שעד המתכוון להעיד פסול להיות דיין, כמו לענין דין נמצא אחד קרוב או פסול, שעד פסול שמתכוון להעיד פוסל את שאר העדים. התוס' חולקים עליו בתרת. א. אין לדמות דין נמצא אחד קרוב או פסול לדין אין עד נעשה דיין, ולכן אף אם עד המתכוון להעיד נחשב לעד לענין דין נמצא אחד קרוב או פסול אינו נחשב לעד לענין דין אין עד נעשה דיין. ב. לפי מסקנת הגמ' במכות גם לענין דין נמצא אחד קרוב או פסול אין עד המתכוון להעיד פוסל, ודוקא עד שהעיד בפועל פוסל. ב. המנ"ח [מצוה ד - יז] מקשה מהגמ' [ר"ה כב א] מעשה בטוביה הרופא שראה את החודש הוא ובנו ועבדו משוחרר, וקבלו הכהנים אותו ואת בנו ופסלו עבדו, וכשבאו לפני ב"ד קבלו אותו ואת עבדו ופסלו את בנו. ומקשה המנ"ח איך קיבלו את טוביה הרי כבר הצטרף אל בנו בשעת ראייה וא"כ הוי נמצא אחד פסול נפסלו כולם. וקושייתו גם לפי תוס' שבעינן הגדה, כי כאן היתה הגדה לפני הכהנים. התורי"ד [אצלנו ד"ה ור"ע לא] כתב שמאם ובנו שראו ביחד ראייה גדולה לשיטת התוס' שבעינן הגדה. ובהג' בית שאול [למשנה ר"ה פ"א מ"ז] תמה הרי אצל טוביה היה גם הגדה. והקה"י [ר"ה סימן יט] מתרץ שלא העידו לפני ב"ד של כהנים, אלא שאלו את הכהנים בתור מורי הוראה מה הדין, ולכן לא היה שם הגדה שיצרף אותם. בחי' ר' מאיר שמחה מתרץ שלפי הרשב"ם דוקא עד שפסול בעצמותו פוסל אחרים היכא שכיוון להעיד, אבל שני קרובים אינם פוסלים אא"כ כיוונו להעיד ביחד, וטוביה ובנו חשבו להצטרף לאחרים ולא להעיד ביחד ולכן אינם פוסלים.

4. דבר יעקב מסכת בבא בתרא דף קיד עמוד א

ג. מבואר בגמ' [ר"ה כה: וכתו' כא ב] שאם ראו עדות קידוש החודש בלילה אין עד נעשה דיין. ומקשים המנ"ח [מצוה ד - ג] והקו"ש [אות שכח] מה שייך שם עונש של הזמה. ותירצו שיש שם מלקות של לא תענה, כמו הא דתנן ריש מכות, מעידים אנו בפלוני שהוא בן גרושה והוזמו, ליכא כאשר זמם וחיביים מלקות משום לא תענה. והמנ"ח תולה בשני התירוצים של תוס' [מכות ב א] לענין עדות בן גרושה, שהקשו שהוי עדות שאי אפשר להזימה. ותירצו מיקרי עדות שאתה יכול להזימה משום שחייב מלקות דלא תענה. א"נ כיון שמעטינהו רחמנא מדין כאשר זמם א"צ עדות שאתה יכול להזימה. ולפ"ז ה"ה לענין עדות של קדוש החודש, לפי תירוץ השני א"צ עדות שאתה יכול להזימה, ולפי תירוץ הראשון מתקיים אתה יכול להזימה משום שחייב מלקות של לא תענה. והי"מ שפירש שאין עד נעשה דיין משום שהוי עדות שא"א להזימה, יהיה מוכרח לפרש כתירוץ הראשון של תוס', ולכן גם בעדות קדוש החודש בעינן עדות שאתה יכול להזימה ולכן אין עד נעשה דיין. ומקשים הקה"י ובשי' ר' שמואל [מכות אות ז ב"ב אות כא] על רע"א [תשובה קעו] שכתב שאין מלקות בעדות קידוש החודש, שאזהרת מלקות נלמד מלא תענה ברעך ועדות החודש אינו רעך. ולפי דבריו קשה א"כ למה אין עד נעשה דיין בעדות החודש, הרי א"צ שתהיה עדות שאפשר להזימה.

והקה"י [כתו' סימן כד] ובשי' ר' שמואל [מכות אות ח] מקשים שלא יהיה מלקות בעדות החודש כיון שאם נגמר הדין על פיהם הוי כאשר עשה, דקיי"ל סנהדרין שקידשו החודש על סמך עדות שקר הוי מקודש, שילפינן [ר"ה כה א] אתם אפ' שוגגין אפ' מזידין אפ' מוטעין, וא"כ בעדות החודש לא משכחת כאשר זמם, שאם נגמר הדין הוי תמיד כאשר עשה. ור' שמואל מביא דשיטת רע"א [תשובה קעו] והמנ"ח שיש מלקות של לא תענה גם כאשר עשה, אבל הקושייה לפי הגבו"א והחת"ס שכתבו שבכאשר עשה ליכא גם מלקות דלא תענה.

והקו"ש [אות שכח] ור' שמואל [מכות אות ז] מקשים שמלקות של לא תענה שייך היכא שהגמר דין הוא שקר אבל בעדות החודש הגמר דין הוא אמת כיון שילפינן אתם אפ' מוטעין [ר"ה כה א]. ומתרץ ר' שמואל [זכרו"ש סימן מ] שבדין עדות שאתה יכול להזימה נאמר תרת, היכא דאיכא עונש בעינן שיהיה אפשר לתת עונש הזמה, היכא דליכא עונש בעינן שיהיה אפשר לבטל העדות ע"י הזמה. ולכן בעדות קידוש החודש אף שליכא עונש בעינן עדות שאפשר לבטלה ע"י הזמה.

הנו"ב [מדו"ק אה"ע סימן נז ועב] דן לענין עדי קדושין או עדי זנות [שמעידים לאסור אשה על בעלה] שאמרו איני יודע בחקירות, כגון שאינם יודעים הזמן, האם עדותם כשרה מה"ת, דהא דבעינן חקירות מבואר בגמ' [סנה' מא ב] שזוה כדי שיהיה עדות שאתה יכול להזימה, וכאן בעדות קידושין או זנות בל"ה לא שייך כאשר זמם, שאם

יוזמו לא נוכל לאסור נשי העדים על בעליהם. ותולה הנו"ב דין עדי קדושין בשני תירוצי התוס' במכות לענין בן גרושה, לפי התירוץ הראשון בעינן עדות שאתה יכול להזימה לענין לתת מלקות, ולפי תירוץ שני היכא שלא מתקיים כשאר זמם א"צ עדות שאתה יכול להזימה.

הבית הלוי [ח"ג סימן ו] חולק על הנו"ב ומבאר שבעדות שאתה יכול להזימה נאמר תרתי, א. שאפשר להענישם ע"י הזמה ב. אפשר לבטל עדותם ע"י הזמה, ולכן אף בעדי קדושין או זנות שליכא עונש הזמה בעינן עדות שאתה יכול להזימה כדי שיהיה אפשר לבטל העדות ע"י הזמה. ומביא ראיה מדברי הש"ך [סימן לח] שמקשה על בעל המאור שסובר שבעדות בשטר ליכא חיוב הזמה, דמוכח מהגמ' בסנה' שגם בשטר בעינן עדות שא"א להזימה. ותירוץ הש"ך שבשטר בעינן עדות שאפשר לבטלה ע"י הזמה.

5. שערים מצויינים בהלכה

אמר ר' יוחנן משום ר' יהודה בר' שמעון.
פרשב"ם משום שלא היה רבו מובהק
קאמר משום, שלא הורגל ר' יוחנן לומר דברים
משמו של ר' יהודה בר' שמעון, אבל מרבו
יאמר אמר ר' יוחנן אמר ר' ינאי. וצל"ע
דבהדיא איתא במס' חולין (קלז:): אמר ר'
יוחנן משום ר' ינאי. ועי' ברש"י במס' חולין
(קיג: ד"ה הא דרביה) שכתב, דכל היכא דקתני
משום פלוני, לא שמע מפיו, אלא מפי אחרים
ששמעו מפיו. ובענין זה יש כמה סתירות
מדברי הש"ס והראשונים, ועי' מה שהאריכו
ביד מלאכי (כלל עה) ובשד"ח (כלל רכט-רל).